

आदिवासी विकास विभागांतर्गत रोजगाराभिमुख
कौशल्य विकास प्रशिक्षण कार्यक्रम राबविणेबाबत

महाराष्ट्र शासन
आदिवासी विकास विभाग,
शासन निर्णय क्रमांक:-कौविका-२०२२/प्र. क्र.४६/का.०९.
मंत्रालय मुंबई-४०० ०३२,
दिनांक- १६ फेब्रुवारी, २०२४

- वाचाः**
१. आदिवासी विकास विभाग शासन निर्णय क्र. कौविका२०११/प्र.क्र.२६०/का.-१२, दि. १७/८/२०१२
  २. आदिवासी विकास विभाग ज्ञापन क्रमांक कौविका/२०१७/प्र.क्र.१३३/का.०९, दिनांक ०६ मार्च, २०१८.
  ३. कौशल्य, रोजगार, उद्योजकता व नाविन्यता विभाग, शासन निर्णय क्रमांक कौविका-२०१८/प्र.क्र. १२४/अभियान-१, दिनांक २०/०८/२०१९
  ४. शासन आदेश क्र. विकेस २०२१/प्र.क्र. १६/का. १९, दि. २५/०९/२०२३
  ५. कौशल्य, रोजगार, उद्योजकता व नाविन्यता विभागाचे पत्र क्र. कौवित-२०२१/प्र.क्र.६२/कौशल्य-१, दि. १/०२/२०२२
  ६. व्यवस्थापकीय संचालक, शबरी आदिवासी वित्त व विकास महामंडळ , नाशिक यांचे पत्र क्र. शआआविम/ प्रकल्प/ प्रशा /४५८ /२०२३, दि. १६/०५/२०२३
  ७. अतिरिक्त, मुख्य कार्यकारी अधिकारी,महाराष्ट्र राज्य कौशल्य विकास सोसायटी, मुंबई यांचे पत्र क्र. MSSDS/२०२३-२४/९४, दि. ०४/०९/२०२४ रोजीचे पत्र

प्रस्तावना-

आदिवासी विकास विभागास सन २०१२-१३ ते २०१७-१८ या वर्षासाठी एक लाख कुशल मनुष्यबळ निर्मितीचे उद्दिष्ट निश्चित करून देण्यात आले होते. त्या अनुंंगाने आदिवासी विकास आयुक्तालयाच्या कौशल्य विकास आराखड्यास संदर्भ क्र. १ अन्वये प्रशासकीय मान्यता देण्यात आली होती. त्याप्रमाणे सन २०१६-१७ पर्यंत प्रतिवर्षी प्राप्त लक्षांकाच्या मर्यादित सर्व एकात्मिक आदिवासी विकास प्रकल्प कार्यालयांकडून आदिवासी युवकांना उत्पादन व प्रक्रिया, टेक्स्टाईल, एंग्रो प्रोसेसिंग, ऑटोमोबाईल, रिटेल मार्केटिंग, माहिती व तंत्रज्ञान, मनुष्यबळ विकास, आरोग्य संवर्धन व इतर क्षेत्रांतर्गत येणाऱ्या विविध विषयांचे प्रशिक्षण देण्यात आले. तदनंतर, संदर्भ क्रमांक २ अन्वये आयुक्त, आदिवासी संशोधन व प्रशिक्षण संस्था, पुणे यांना सदर योजनेचे नियंत्रक अधिकारी घोषित करून योजना अंमलबजावणीची जबाबदारी सोपवण्यात आली होती. आता संदर्भ क्र. ४ अन्वये सदर योजनेची अंमलबजावणी शबरी आदिवासी वित्त व विकास महामंडळ, नाशिक यांच्यामार्फत करण्याचा निर्णय घेण्यात आला आहे.

आता कौशल्य विकास, रोजगार, उद्योजकता व नाविन्यता विभागाच्या दि. २०/८/२०१९ रोजीच्या शासन निर्णयान्वये राज्य शासनाच्या विविध विभागांमार्फत राबविण्यात येणा-या कौशल्य व उद्योजकता विकास तसेच क्षमता वृद्धी करण्यासंदर्भातील योजनांचे एकसुत्रीकरण करण्याचा कार्यक्रम निश्चित करण्यात आला आहे. त्यानुसार आदिवासी विकास विभागांतर्गत राबविण्यात येणा-या कौशल्य विकास कार्यक्रमाची कार्यपद्धती सुसंगत करण्याची बाब शासनाच्या विचाराधीन होती. त्यानुंगाने तयार करण्यात आलेल्या मार्गदर्शक सुचनांच्या प्रारूपाबाबत महाराष्ट्र राज्य कौशल्य विकास सोसायटीकडून मागविण्यात आलेले अभिप्राय संदर्भ क्र. ७ अन्वये

शासनास प्राप्त झाले आहेत. महाराष्ट्र राज्य कौशल्य विकास सोसायटीच्या सदर अभिप्रायांचा अंतर्भाव मार्गदर्शक सुचनांमध्ये करून आदिवासी विकास विभागांतर्गत कौशल्य विकास कार्यक्रम राबविण्याबाबतच्या मार्गदर्शक सुचनांना मान्यता देण्याची बाब शासनाच्या विचाराधीन होती.

शासन निर्णय-

आदिवासी समुदायातील १८ ते ४५ वयोगटातील उमेदवारांचे कौशल्य विकसित करून त्यांना रोजगाराच्या विविध संधी उपलब्ध करून देण्यासाठी राबवावयाच्या “आदिवासी विभागांतर्गत रोजगाराभिमुख कौशल्य विकास प्रशिक्षण कार्यक्रम” ही योजना राबविण्यास या शासन निर्णयान्वये मान्यता देण्यात येत आहे. सदर योजनेची अंमलबजावणी आदिवासी विकास विभागांतर्गत शबरी आदिवासी वित्त व विकास महामंडळ, नाशिक यांच्यामार्फत करण्यात येईल.

२. योजनेचा उद्देश-

- १) आदिवासी समुदायातील उमेदवारांना स्थानिक पातळीवर रोजगार व स्वयंरोजगाराच्या संधी उपलब्ध करणे.
- २) महाराष्ट्र राज्यातील अनुसुचित जमातीतील १८ ते ४५ या कार्यप्रवण वयोगटातील उमेदवारांसाठी विविध रोजगाराभिमुख कौशल्य विकास प्रशिक्षण कार्यक्रम राबविणे.
- ३) सदर उमेदवारांना स्थानिक गरजा, साधनसामुग्री, परिसरातील रोजगार व स्वयंरोजगारास असलेला वाव इत्यादी बाबींशी निगडीत कौशल्य विकास प्रशिक्षण देणे.
- ४) आदिवासी युवक/युवतींना कौशल्य प्रशिक्षण प्रदान करून रोजगार व स्वयंरोजगारास पात्र बनविणे.
- ५) आदिवासी क्षेत्रालगत असलेल्या रोजगार देणाच्या औद्योगिक, विविध संस्था, व्यापार संकुले व तत्सम रोजगार देणाच्या यंत्रणाशी संपर्क करून त्यांच्या गरजांवर आधारित कौशल्य विकास उपक्रम राबविणे. सदर प्रशिक्षित उमेदवारांना त्यांच्या सेवेत सामावृत घेणेसाठी या यंत्रणाशी संबंध विकसित करणे.
- ६) आदिवासी उमेदवारांकडे असलेले पारंपारिक कौशल्य आधुनिक पद्धतीनुसार विकसित करणे.
- ७) ज्या आदिवासी उमेदवारांकडे पूर्वज्ञान कौशल्य असेल अशा उमेदवारांना पूर्वज्ञान कौशल्य प्रशिक्षण देवून Recognition of Prior learning (RPL) अंतर्गत प्रमाणित करणे

३. आदिवासी विकास विभागांतर्गत रोजगाराभिमुख कौशल्य विकास प्रशिक्षण कार्यक्रमाची कार्यपद्धती खालील प्रमाणे असेल-

आदिवासी विकास विभागांतर्गत रोजगाराभिमुख कौशल्य विकास प्रशिक्षण कार्यक्रम आदिवासी विकास विभागांतर्गत शबरी आदिवासी वित्त व विकास महामंडळ, नाशिक यांच्या मार्फत राबविण्यात येईल

शबरी आदिवासी वित्त व विकास महामंडळ, नाशिक यांनी प्रशिक्षणाचे व्यवस्थापन महाराष्ट्र राज्य कौशल्य विकास सोसायटीच्या एकात्मिक वेब पोर्टलद्वारे करणे बंधनकारक राहील. तसेच प्रशिक्षण शुल्काच्या ०.५ % रक्कम (वेब पोर्टल शुल्क) व मुल्यमापन शुल्काची रक्कम संदर्भ क्र. ३ नुसार महाराष्ट्र राज्य कौशल्य विकास सोसायटी (MSSDS) कडे जमा करणे आवश्यक राहील.

३.१ महाराष्ट्र राज्य कौशल्य विकास सोसायटी (MSSDS) ची भुमिका-

- कौशल्य प्रशिक्षणाचे संपूर्ण कामकाज महाराष्ट्र राज्य कौशल्य विकास सोसायटीच्या वेब पोर्टलद्वारे करणे
- शबरी आदिवासी वित्त व विकास महामंडळाच्या आवश्यकतेनुसार वेब पोर्टलमध्ये बदल करणे
- प्रशासकीय लॉगिन (Login Credentials) तयार करणे

३.२ शबरी आदिवासी वित्त व विकास महामंडळाची भुमिका :-

- (१) कौशल्य प्रशिक्षणाचे क्षेत्र (Sector) व अभ्यासक्रम (Job Role) ची निवड करणे.
- (२) सदर प्रशिक्षणसाठी सेक्टर व जॉब रोल नुसार उद्दिष्टे / लक्षांक निश्चित करणे.
- (३) सदर कार्यक्रमाचा प्रचार, प्रसार, प्रसिद्धी विविध माध्यमातुन करणे.
- (४) विहीत कार्यपद्धती अवलंबून पात्र उमेदवारांची निवड करणे,
- (५) प्रशिक्षण कार्यक्रम राबविण्यासाठी संस्थांची निवड करणे.
- (६) उपक्रमांतर्गत नियंत्रण, नियोजन, अंमलबजावणी आणि देखरेख इ.करणे.
- (७) संबंधित प्रशिक्षण संस्थांना प्रशिक्षण कालावधीत अचानक भेटी देवून बायोमेट्रिक्स हजेरी व संबंधित अहवालाची संयुक्त पडताळणी करणे.
- (८) प्रशिक्षणांती महाराष्ट्र राज्य कौशल्य, व्यवसाय शिक्षण व प्रशिक्षण मंडळामार्फत (MSBSVET) मुल्यमापन करून प्रमाणपत्र अपलोड करणे.

३.३ प्रशिक्षण संस्था निवड-

१) संस्थांची निवड करतांना प्रशिक्षण क्षेत्रातील पूर्व अनुभव, उलाढाल विस्तार व अनुषंगिक बाबी इ. निर्धारित करण्याचा अधिकार शबरी आदिवासी वित्त व विकास महामंडळास राहील.

२) कौशल्य विकास, रोजगार, उद्योजकता व नाविन्यता विभागाने Green Chanel अंतर्गत सुचीबद्ध केलेल्या नामवंत औद्योगिक आस्थापना/संस्थांची थेट निवड करता येईल. तर त्या व्यतिरिक्त असलेल्या प्रशिक्षण संस्थांची निवड करावयाची झाल्यास विहीत प्रक्रीया राबवून संस्थेची निवड करण्यात यावी. निवडलेल्या संस्थेच्या / संस्थांच्या यादीस व्यवस्थापकीय संचालक, शबरी आदिवासी वित्त व विकास महामंडळ हे अंतिम मान्यता देतील.

३.४ देयक अदा करण्याच्या अटी-

केंद्र शासनाच्या कौशल्य विकास व उद्यमिता मंत्रालयामार्फत वेळोवेळी निर्धारित केलेल्या Common Cost Norms नुसार प्रशिक्षण शुल्क व प्रशिक्षणांती मुल्यमापाचे शुल्क अदा करण्यात येईल.

शबरी आदिवासी वित्त व विकास महामंडळामार्फत प्रमोद महाजन कौशल्य व उद्योजकता विकास अभियानाच्या (PMKUVA) धर्तीवर प्रशिक्षण संस्थेस देयक अदा करण्याच्या अटी खालीलप्रमाणे असतील :-

अ.क्र.	देयकाचा टप्पा	शेकडा प्रमाण	शेरा
१	पहिला	३०	प्रशिक्षण सुरु झाल्यानंतर ७ दिवसांचे आत (प्रशिक्षणाच्या पहील्या आठवड्यातील महत्तम बायोमेट्रीक प्रणालीवरील उपस्थितीच्या आधारावर)
२	दुसरा	३०	प्रशिक्षण संपल्यानंतर (मुल्यमापन आणि प्रमाणीकरणांती)
३	तिसरा	२०	उत्तीर्ण झालेल्या उमेदवारांपैकी ७५ टक्के उमेदवारांना रोजगार/स्वयंरोजगार उपलब्ध झाल्यापासून ३ महीन्यानंतर विहीत कागदपत्रे/पुरावे सादर केल्यानंतर
४	चौथा	२०	उमेदवारांना ६ महीन्यांपर्यंत रोजगार/स्वयंरोजगार उपलब्ध झाल्याबाबत विहीत कागदपत्रे/पुरावे सादर करणे आवश्यक.

प्रशिक्षणाबाबतची प्रशिक्षण संस्थेची जबाबदारी, प्रशिक्षणार्थीचे नोकरीचे नियुक्ती पत्र (Placement), वेतन चिठ्ठी, व्यवसाय प्रमाणपत्र तपासणी करून तसेच संबंधित आस्थापनेस स्वतंत्र भेट देवून त्याबाबतची

खातरजमा करुनच देयक अदा करावे. प्रमोद महाजन कौशल्य व उद्योजकता विकास अभियानामध्ये वेळोवेळी बदल होणारे प्रशिक्षण व मुल्यमापन शुल्क तसेच देयकांचे विहीत टप्पे लागू राहतील.

४. सदर कार्यक्रमांतर्गत कौशल्य विकास, रोजगार, उद्योजकता व नाविन्यता विभाग व आदिवासी विकास विभागाच्या संनियंत्रणाखाली महाराष्ट्र राज्य कौशल्य विकास सोसायटी (MSSDS) व शबरी आदिवासी वित्त व विकास महामंडळ यांच्या दरम्यान सामंजस्य करार करण्यात येईल.

५. व्यवस्थापकीय संचालक, शबरी आदिवासी वित्त व विकास महामंडळ, नाशिक यांना या योजनेचे नियंत्रक अधिकारी घोषित करण्यात येत असून त्यांनी वरील मार्गदर्शक सुचनांचा व प्रचलित शासन निर्णय व कार्यपद्धतीचा अवलंब करुन या योजनेची अंमलबजावणी करावी. व्यवस्थापकीय संचालक, शबरी आदिवासी वित्त व विकास महामंडळ, नाशिक हे या योजनेचे आहरण व संवितरण अधिकारी असतील.

६. सदर योजनेचा खर्च लेखाशिर्ष मागणी क्र. टि-५, मुख्य लेखाशिर्ष- २२२५, अनुसूचित जाती, अनुसूचित जमाती, इतर मागासवर्ग व अल्पसंख्यांक यांचे कल्याण, -०२ अनुसूचित जमातीचे कल्याण. ७९६-जनजाती क्षेत्र-उपयोजना, (०२) जनजाती क्षेत्राबाहेरील उपयोजना,(०२)(३२) आदिवासी युवकांसाठी कौशल्य विकास कार्यक्रम(कार्यक्रम), लेखाशिर्ष-२२२५ डी २६२, बाब ३१ सहायक अनुदाने(वेतनेतर) अंतर्गत भागविण्यात यावा.

७. सदर शासन निर्णय महाराष्ट्र शासनाच्या www.maharashtra.gov.in या संकेतस्थळावर उपलब्ध करण्यात आला असून त्याचा संकेताक २०२४०२१६१८०९९६९२४ असा आहे. हा आदेश डिजीटल स्वाक्षरीने साक्षांकित करुन काढण्यात येत आहे.

महाराष्ट्राचे राज्यपाल यांच्या आदेशानुसार व नावाने.

(प्रकाश वि. वाजे)
कार्यासन अधिकारी, महाराष्ट्र शासन

प्रत-

- १) मा. राज्यपाल यांचे सचिव, राजभवन, मलबार हिल, मुंबई.
- २) मा. मुख्यमंत्री, महाराष्ट्र राज्य यांचे प्रधान सचिव, मंत्रालय, मुंबई.४०० ०३२.
- ३) मा. उप मुख्यमंत्री, महाराष्ट्र राज्य यांचे प्रधान सचिव, मंत्रालय, मुंबई.४०० ०३२
- ४) मा.मंत्री (आदिवासी विकास), मंत्रालय, मुंबई:- ४०० ०३२.
- ५) सर्व मा. मंत्री, महाराष्ट्र राज्य, मंत्रालय, मुंबई ४०० ०३२.
- ६) मा. विरोधी पक्षनेते, महाराष्ट्र
- ७) मा. मुख्य सचिव, महाराष्ट्र राज्य, मंत्रालय, मुंबई ४०० ०३२.
- ८) मा. सचिव, आदिवासी विकास, यांचे स्वीय सहाय्यक, मंत्रालय, मुंबई ४०० ०३२.
- ९) मा. अपर मुख्य सचिव/प्रधान सचिव/सचिव, कौशल्य विकास, रोजगार, उद्योजकता व नाविन्यता विभाग, वित्त विभाग, नियोजन विभाग, ग्रामविकास विभाग, सार्वजनिक बांधकाम विभाग, कृषी विभाग, उद्योग विभाग, शालेय शिक्षण विभाग, सार्वजनिक आरोग्य विभाग, महाराष्ट्र राज्य, मुंबई.
- १०) आयुक्त, कौशल्य विकास, रोजगार व उद्योजकता आयुक्तालय, कोकण भवन नवी मुंबई.
- ११) आयुक्त, आदिवासी विकास, महाराष्ट्र राज्य, नाशिक.
- १२) आयुक्त, आदिवासी संशोधन व प्रशिक्षण संस्था, पुणे.

- १३) व्यवस्थापकीय संचालक, महाराष्ट्र राज्य, शबरी आदिवासी वित्त व विकास महामंडळ मर्या. नाशिक
- १४) मुख्य कार्यकारी अधिकारी, महाराष्ट्र राज्य कौशल्य विकास सोसायटी, मुंबई
- १५) सर्व उप सचिव/अवर सचिव आदिवासी विकास विभाग, मंत्रालय, मुंबई.
- १६) अपर आयुक्त, आदिवासी विकास, महाराष्ट्र राज्य नागपूर / नाशिक/ ठाणे / अमरावती.
- १७) मुख्य कार्यकारी अधिकारी, सर्व जिल्हा परिषद.
- १८) सर्व प्रकल्प अधिकारी, एकात्मिक आदिवासी विकास प्रकल्प.
- १९) महालेखापाल (लेखा परिक्षा) / (लेखा व अनुज्ञेयता), महाराष्ट्र-१, मुंबई
- २०) महालेखापाल (लेखा परिक्षा) / (लेखा व अनुज्ञेयता), महाराष्ट्र-२, नागपूर.
- २१) जिल्हा कोषागार अधिकारी, नाशिक.
- २२) अधिदान व लेखा अधिकारी, मुंबई.
- २३) संचालक, माहिती व जनसंपर्क संचालनालय, मंत्रालय, मुंबई.
- २४) निवडनस्ती (का-०९) आदिवासी विकास विभाग, मंत्रालय, मुंबई:- ४०० ०३२.